

Quia domino dominus injurya irrogatur, & se peccatur contra iustitiam, & per cooperationem valde propinquam. Et tandem omnia hucusque ministeria dicta multo facilius excusantur in servis, ut poterit majori necessitate dominio serviendi adstridi sint, nec illum defere possunt, maxime si dominus crudelis sit. At in illis quoque his attentis causa proportionata abutitur domini desideratur, ut eis licet hac indifferentia obsequia exhibere. Nam quae diximus de lemas, nullatenus et licet. Cum nulla obsequia exhibendi necessitate adstringantur. At liebit, quando in eis similis causa proportionata danni vitandi datur, hac indifferentia ministeria exhibere. Quia minus ratio reperitur.

31 Undecimo deducitur, licet aliqui mutuo dare numeros alii, aut cubiculum accommodare petent ad fornicanum, quando abque gravi detramento proprio proportionato denegare nequit. Quia utrumque est de id indifferens, & ex sola prava abundantis intentione ad malum tendit.

32 Duodecimo deducitur, patronos meretricium (quos vulgo padres *las maneras* appellant), & difficillimo negotio posse absolviri. Quamvis enim id manus obire licet, quando non ut meretricio facient, id obirent, sed in incolumes metrictices ferent, discutantque an morbo contagio laborent. Ut bene tradunt Petrus de Lede, *ma*, 2, *tempo Summa tractat*, 27, c. 9, fol. 148. *Manuel*, 1, *tempo Summa* in 2, *editione*, ca. 205, num. 2. At ultra hoc, numeros ipsi mutuo dant, ut splendide induantur, quo homines ad fui amorem alicant; & eas ad nundinas ducant, quo multi confluunt, ut vel sic majorum quatuor meretricium comparent. Et quamvis id mutuum, & ductio ad nundinas sint ex indifference, possintque a pravo fine separari: at nulla necessitate coguntur id facere: sed id ordinant, ut ampliora qualia meretricium comparato, faciliorem ipsi suis dispensandi solutionem obtineant: & ne amplius ineficaciter discedant. Infuer, quia non solum pretium insumus pro vestibus conduti, pro domo, & cibis exigunt, sed etiam eas propter sua debitricies esse volunt, ne a luppeni recederet, etiam si velint. Item aptiores ad quatuor summas conquiruntur. At licet ipsas ad nundinas eunt comitari, non prava fine, sed tantum ut eas defendant, ac custodiant, sicut quando intra lupanas inclusa sunt. Et adhuc desideratur, ut patroni iter illud impedit nequeant, nam ipsi non comitantes ibunt: alias non licetibz est committatus. Quia tale iter occasione peccandi in feminis auget, & in eundem ad nundinas. Similiter licet illis mutuo dare pecunias, non ad ornatum, sed ad vestes omnino necessarias, cibisque emenda, ne vestibus, & cibis necessariis delitiantur. Quia id perinde est, ac locare domos, cibosque ministrasse. Quia nullam cum meretricio connexionem habent.

33 Decimotertio deducitur, tabernarios, & capones vendentes vinum bibere voluntaria in ea quantitate, ut probabilitate credant, vel experti sint, fore ille inebriantur, peccare mortaliter. Quia abque iusta causa omittunt impedire peccatum proximi, negando ei tantum vini quantitatem, prout poterant, & tenebantur. Nec lucrum eti alportandum ex calo, in quo est alterius peccatum. Eo vel maximis, quod lucrum ex hoc ceſcis non fit tanti momenti: ebrietatis fit maximum dannum corporis, & anime, & scandalum, ac sapere nocendi inuidit aliae occasionem aferens. Sic *Caser*, in *opercul*, *tom 1*, *tractat ultimo*, *responsione 13*, *dubio 4*. *Vitenia 2*, *distributione 5*, *questione 21*, *puncto 3*, *columna penultima*, *verba*. *Unde ad argumentum*. *Manuel*, 2, *tempo Summa*, *ca. 70*, *num. 15*. Exculcentur tamen, quando abque gravi detramento proportionato illi ebrietatis damnum vitare non possint. Quod ex vini vendito indifferens sit. Et si intelligendus est *Emmanuel*, *Sed Summa*, *verb*, *Ebrietas*, *num. unic*, dicens non esse mortali vendere vinum ne inebriantur.

34 Decimocuarto deducitur, quid dicendum sit de eisdem tabernariis, ac caponibus, atque vendentibus, aut ministrantibus cibos in die jejuniis ad refactionem, qui illud solvitur, ut ad ientaculum matutinum, aut pomeridianum, econamine. Quos quidem omnes excusat, quando certo sciunt, aut probabilem credunt alterum excusari a jejuniis. Immo quando dubitant, excusat in culpa, quia suum non est discutere, nec commode id efficer possunt. Atque presumere poterunt bene de proximo maxime in hac re, ubi rotuca excludentes possunt concurrere. Atque ita contra *Navarrum Summa*, *ca. 21*, *num. 26*, *Hijpana*, *ca. 24*, *tentent Meginum*, *ca. 21*, *num. 26*, *Hijpana*, *ca. 28*, *additione 1* *tempo 2*, *distributione 2*, *questione 2*, *verba*. De eo quippe uirarium, *Rebellus de iustitia*, *par. 2*, *lib. 8*, *q. 16*, *ad 2*, *4*, *20*. Additum cum *Molinis*, id peccatum non esse contra iustitiam, ac proinde deponentes non teneri refutare. Quia sola charitas legi tenetur id uirarium peccatum vitare, & damnis aliorum proximum, quia omnia in iporum potestate erat vitare, non accipiendio ad uirium. Sed dum dicit hoc non esse contra iustitiam, debet intelligi directe, & ita ut obligacionem refutandi inducat. Nam negari nequit occasionem illam datam fecundatorum peccandi contra iustitiam, non excusat nulla causa dantem, reduci ad peccatum iniustitiae, ut diximus *num. 10*.

35 Decimo sexto deducitur, quid dicendum sit de tradentibus vinum vendendum tabernariis, quos norunt vinum corrigerre non tollendo uitum, sed simulando, ut carnis vendant; aut illi aquam admiscere. Sic enim distinguendum est: si nomine tradentium conducti mercede illud vendant, nulla ratione exculantur tradentes, sed tenentur non tradere. At dum id ignorant, non tenentur refutare, nisi in quantum facti sunt locupletiores reportantes aliquem iusti pretium exceilum, instar postuorum bona fidei. Quia tunc ipsa tradentes revera vendunt, ac iniustitiam per tabernarios tamquam per suos ministros cententur committere. At si vinum vendant

vendant tabernariis justo pretio, qui tamen postea praeditis modis abutuntur; excubantur a culpa tradentes, si abque gravi damno non possint id vitare. Quia si ad hoc attendant, difficulte suum vinum vident. Quippe raro tabernarios inventent, de quibus id timeri non possit. Secus si abque gravi damno possint vitare. Quia tunc tenentur eam peccati alterius occasionem vitare. Ut ex dictis *num. undecimo*, & *decimo tertio* constat.

36 Decimo septimo deducitur, quid dicendum sit de confessentibus munera concubinae judicis, aut ab aliter pertinentibus, ut pro ipsis apud judicem intercedat. Videntur enim exculari, et quod rem indifferens, ac neccesse coacti petant. At id non licet mihi iudeo. Quia direcle pertinet a concubinae rem, quam licet prestat nequit. Quia invitere illum judicem, illius ferire, aut interuenire intenter, est mortale, attentis circumstantis, tunc concubinatus. Quia est amorem turpem fovere, & virtute illius, id concubinam a judge petit, & exponit se & judicem forniciandi periculo. Item, quia hi turpi concubinam amore utuantur, coque justum tuoi volunt.

37 Decimo octavo deducitur, quid dicendum sit de artificibus taxillorum, (*vulgo Dados*), illosque vendentibus, Quidam cos a mortali culpa exculant. Quia *quamvis 1*, *Regia titul. 26*, *lib. 8*, *nova Recopilation*, gravissimis plectantur peccatis, quales pro folio veniali iniquum efficiat infligere, at non eo rigore, ut fons, ex lex acceptata est. Ita *Alcozer lib. de ludo*, *cap. 60*, *concl. 7*, *in fine*. *Metina lib. 1*, *Summa*, *ca. 14*, *q. 25*, *fol. 145*. At melius fentis *Castro lib. 1*, *de lege panal*, *ca. 12*, *vers. Secunda pars*, id esse in Regno Hispaniae letale. Quia eti penes non tanto rigore acceptata sunt, lex ea iustissima est propter immensam dannam ex eo ludo conlagentia, & quia rarissime abque peccato mortali exercetur. Quare ex naturali lege, non commendata obligatio non ministrandi hanc materiam oriebat. Et ideo lex videtur ex parte materie habere sufficientissimam rationem, ut sub mortali obliget.

38 Tandem deducitur, pinguis enim imaginem pueri, petitione amasi, quem credit probabiliter abuturum, peccare. Sic *Azor. tom. 2. institut. moral. lib. 12. cap. ultimo*, *q. 9. in fine*. Sed intellige juxta dicta, nisi causa legitima excusat.

C A P U T I X.

Quando mortalis periculo se exponat, ac proinde peccet mortaliter, qui contra propriam opinionem, quam probabiliorum purat, operatur, aut consulti fequentis opinionem minus probabilem?

S U M M A R I U M.

Quia, & *quatuor sit conscientia*, & *quater sit proxima malitia*, *aut bonitatis operationes regulas*? *n. 1*.

Quod dicitur scientia, *fides*, *spiritus*, *duabus*, *suspicio*, *scrupulus*: *et unde dignificatur conscientia*, *scrupulus*? *a. 2*.

Hoc possum esse speculatoria, & *quater hoc ab illis variare possint*? *num. 3*.

Conscientia practica potius est regula operationum, *quam speculatoria*? *num. 4*.

Quia opino tuis, & *que probabilitate dicatur*? *n. 5*.

Quae opinio dubius, *probabilis*, *et non talis possit judicari apud cum*,

qui contraria fundamenta solvi non posse existimat? *n. 6*.

Quid, *si ex causa aliqua quis sit periculo exponent*? *n. 2*.

Quid, *si ex causa aliqua quis sit periculo exponent*? *n. 3*.

An qui ex periculo se exposit, tenetur fateri circumstantias, *que sunt in peccato*, *cujus periculo se exponit*? *n. 4*.

An ex parte communis licet recedere, *& que dicatur communis*:

Idque licet circa docto, *sola auctoritate viri docti ducit*? *n. 9*.

An imperitus similius excusat, *& quid de parvo versatis in re mortali invententur aliquam opinionem in aliquo doctore*? *num. 10*.

Quid, *si opino sit antiquata*, *& communiter reprobatur*? *n. 11*.

Quater possit intellectus abque eo quidem contradictrici assertari,

judicare duas opiniones contrarias aquae probabiles, *aut alteram*

probabilior? *num. 12*.

An licet contra propriam opinionem operari, *seconde casu*, *quam quis mundus probabilem putat*? *Referatur quadam opinio*, *num. 13*.

Proprietur sententia Auctoris, *n. 14*.

An licet minus probabile sequit resenta contraria probabilius? *num. 15*.

Quid, *si quis neutrini opinionis assensum determinatum habent*? *num. 16*.

Quid, *si quis sit in ea sententia*, *ut non licet opinionem minus probabilem sequi*? *num. 17*.

An ad recte operandum defederetur iudicium cordis distans opus efe

re, *et licet sequi opinionem*, *de cuius probabilitate quis dubia*, *ratio est*? *num. 18*.

An licet, *& expedit consulere iuxta opinionem*, *quam quis minus probabilem putat*? *n. 19*.

An huic lente modo secundum unam, modo secundum aliam consuleret? *num. 20*.

An licet secundum minus probabilem consulere, non tantum excusare

ad obligationem, *sed etiam illam imponendo*? *n. 21*.

An in materia iustitiae licet opinionem minus probabilem sequi, *&*

quaestio eam conjurare? *n. 22*.

An licet huic remittere aliud ad Doctorem, *cuius sententiam credit*? *ca. 23*.

An statu sit habens usum, *ac proboscitem consulendi varios Doctores*,

donec inventus, qui ibi ad nutum respondat? *n. 24*.

An aliquando licet opinionem fore improbablem sequi ratione no

cessat; *& quando excepit eum*, *qui necessitate subito respon*

detendi eam confundit? *n. 25*.

An preceptor petat, *non docendo probabilem sententiam*, *aut de*

endo improbabilem? *n. 26*.

An confessarius possit abutere iuxta minus probabilem sententiam?

Referatur quodam opinio, *n. 27*.

dubio ult. & in summa, verb. Opinioñis usus, ad finem, ubi addit hanc certitudinem non debere esse mathematicam; sed moralem. Almam traxa, 1. moralium, c. 14. Armilla verb. Opinioñum, 2. Navar. e. Si quis autem, num. 58. & seq. de panis d. 7. & fayet D. Thom. quidlib. 8. ar. 14. in principio. At in fine videtur se explicare, quando ex opinione varietate quis accepto maneat, an licet agat. At multo verius est judicium prædictum certum non requiri, sed fatis esse judicium probable cum partis opposita formidine. Quippe formido unius partis non excludit assensum determinatum, circa aliam, sed in eo tantum significatur, ut quis per actum reflexum judicium rationes illius partis, cuius assensum habet, non esse evidentes, sed tandem probables: atque ita posse accidere, ut contraria opinio forte sit vera. 2. quia cum prudenter sit humanorum auctum regula, judicium, quod sufficit ad prudenter agendum, sufficit quoque ad honeste operandum. At prudens operatio non requirit omnino modum certitudinem. sed probabilitatem cum alterius partis determinata est. Alias vix esset cum operari licet: cum res practica difficultas cogniti, & variis opinionibus subiecta sint. Nec hic peccandi periculum exponit, quod illi foli contingit, qui credit aliiquid esse illigatum, non habens probabilem assensum dictantem esse licitum. Et ita hanc partem sustinet Gers. traç. 7. de preparacione ad Missam, confidetionis 3. alphabeto 37. lit. S. Valquez 1. 2. qu. 19. ar. 6. disput. 62. cap. 5. num. 26. & ibi Salas q. 21. traç. 8. disp. unica, seq. 4. num. 40. Qui tamen dubitaret, an aliqua opinio esse probabilis, negavit tutam conscientiam illam sequi. Et hoc est, quod docet D. Thom. proxim. allegatus. Et tamen Metina 1. 2. qu. 19. ar. 6. fol. 37. conclus. Salas num. 41. & seq. 5. 2. 44.

23 Non tamen licet Doctor potestem consilium ad Doctorum aliam remittere, quem novit in contraria esse opinionem, eo quod legem aliquam, que contra suam est opinionem, invincibiliter ignorat. Quia quavis Doctor alius ab eis, quodcula consilium praberet, propter invincibilem ignorantiam: at remittens veritatis concius, & fallitatis illius opinione, culpa non liberatur. Sic Salas en disp. nr. seq. 9. n. 84. Valquez 1. 2. 9. 19. ar. 6. disp. 62. in fin. Credo tamen posse remittere, quamvis eam opinionem improbabilem esse conserer: si alius Doctor non ignorans dicitur, sed alius rationibus, quia tibi, & alii viri doctis probabiles videuntur, opinionem illam, quam ipse fallam reputat, amplectere. Quia potest consilium petens Doctor illius, ad quem alter remittit, opinionem sequi, atque ea revera probabile est, quamvis remittenti improbabili videatur. Idque constat ex iis, quae n. 6. diximus, & ex iis, quae num. 42. dicimus.

24 Quinto deducitur, licet quoque viros doctos posse contra propriam opinionem alii confilere, sequendo alienam, quam probabilem esse putant. Sic Valquez 1. 2. disp. 62. c. 9. n. 47. Salas en disp. unica, seq. 6. num. 59. Sayr. in clavis reg. lib. 1. c. 6. num. 11. Immo, & ipsi confessariis hoc licet. Qui si ipsi scilicet hanc opinionem sequi, cur non licet eam alii confilere? Sic Metin. 1. 2. 37. conclus. Salas num. 41. & seq. 5. 2. 44.

25 Quartu deducitur, licet quoque viros doctos posse contra propriam opinionem alii confilere, sequendo alienam, quam probabilem esse putant. Sic Valquez 1. 2. disp. 62. in fin. Credo tamen posse remittere, quamvis eam opinionem improbabilem esse conserer: si alius Doctor non ignorans dicitur, sed alius rationibus, quia tibi, & alii viri doctis probabiles videuntur, opinionem illam, quam ipse fallam reputat, amplectere. Quia potest consilium petens Doctor illius, ad quem alter remittit, opinionem sequi, atque ea revera probabile est, quamvis remittenti improbabili videatur. Idque constat ex iis, quae n. 6. diximus, & ex iis, quae num. 42. dicimus.

26 Quinto deducitur, quid in ea questione dicendum sit, an in conscientia tutus sit habens ultim. atque propositum variis DD. confundenti, donec aliquem libi a libitu suum respondentem inveniat? Adrian. 4. mater. de refit. g. de prescript. dub. ult. vers. His premisis ad questionem respondet, & Navar. utraque Sum. c. 17. n. 83. & Sum. Hisp. c. 28. addit. ad c. 27. dicunt hunc in pravo statu esse. Sed hoc intellige, quando hic non recta veritatis indagante intentione, sed inventiendo Doctoris ad libitum respondens, id effici. Et sim illiter quando huic potius, quā alii fidem habent, nulla peculiari majoris hujus peritiae ratione dicitur, nec amplius investigari, an ea opinio probabilis sit. Secus quando recta inveniendi intentione, an ea opinio sibi favens sit probabilis, animo firmo nihil mali efficiendi, sed id solam, quod sibi licere inveniret. Quia unicuique jus est ius suum protegendi, & ad id rationes querendi. Et ita hunc excusat solum, quando ea recta intentione Doctoris confundit. Zum. 1. 2. qu. 76. art. 2. disp. 4. in fin.

27 In duplice tamen causa excusat sequens, aut confilens opinionem, qua parum probabilitatis habet, ut alias amplecti non possit. Prior est, quando urgent maxima pecunialis gravis vitandi necessitas, quod vitatur sequendo opinionem non aperte fallam, nec omni probabilitate defutat. Ut cum Soro, & Navarro diximus lib. 2. de matrim. disp. 36. num. 8. Posterior est, quando causus particularis urgat, hoc est, quando statim intellectum ad alterum patrem determinari oportet, & nequit omnia diligentia moraliter possibilis adhiberi, & adhibetur ea, quam loci, & temporis opportunitas permittit: tunc enim excusat eam opinionem sequens, eti improbabilis sit. Quia cœca poti adhibent eam diligenter ignorantia manens et involuntaria, & idem prædicti nullum est peccati periculum. Sic Valentia 1. 2. disp. 2. qu. 14. puni. 4. 9. 4. Suarez 5. 10. in 3. p. disp. 40. seq. 5. num. 13. Salas 1. 2. q. 21. traç. 8. disp. unica, seq. 5. num. 44.

28 Sexto deducitur, quid sentendum sit de preceptori, qui inter legendum docent opiniones minus probabiles? Quidam quos tacito nomine referat Salas 1. 2. ea disp. unica, sectione 6. num. 69. sentiunt hoc peccare non docendo opiniones, quas probabiles judicant. Sed hos merito reprehendit ibi Salas: eo quod sapientia opinionem fum singularem eos tacere oportet, ne cum allorum scandala, ab opinione communiter recepta devient. Sed non explicat quid dicendum, quando nulla causa iusta excusans adest. At credo tunc non esse mortale, cum docente opinionem, quam vere probabilem reputant: at erit culpa venialis. Quia non fideliter docent quod sentiunt, an nonnullam diligenter in iuriam irrogant. Quod si falsas, ac improbabiles opiniones doceant in moralibus, illi manifesta mortalis culpa. Cum anfam erranti in rebus ita necesarioris præbeant, ac discipulos in re gravi decipiunt. At in rebus parvi momenti, ut Logica, vel Grammatica, dicit Salas eadem disp. unica, seq. 5. num. 44, esse nullam, aut solam veniale culpam, eas quae non praecedit debite examine. Et ita credo, cum in nullius praecidimus sit. De magistris autem eas docentibus non loquitur. Sed ex illo habent ex officio, tenentur confessarii in confessione, vel extra, vel quicunque alias consultus dum in materia iustitia, ut restitutio-

nus illam, quam sequi opinionem probabilem, & tenentur confessarii in confessione, vel extra, vel quicunque alias consultus dum in materia iustitia, ut restitutio-

tur docere vera, si vero ex officio non habent, tenentur non docere falsa decipiendio. Et confit, quia communiter Doctores obligant hos ad restituendum. Ut potest videri in Navar. l. 2. de refit. c. 2. in nova ed. dub. 1. nu. 82.

29 Septimo deducitur, quid de confessario dicendum, an contra propriam opinionem possit penitentem absolvere? Ut si confessarius contractum esse ulterius judicet, & penitentis probabiliter esse licitum, & vult illum iniungere. Quidam sic distinguunt, si se proprius pastor penitentis, se opinionem illius contra propriam conformare potest, secus si non sit proprius: tunc enim peccabit. Quia prior ex officio necessitate confessio audit: posterior autem voluntarie. Sic Conradus tractat. 7. de contrac. quist. 100. conclus. 3. D. Anton. 3. p. 17. c. 20. § 2. Angelus verb. Confessio 4. num. 13. Slogis, verb. Confessor. 3. quist. 7. Idem sequitur Merina. C. de Confessione, quist. de confessione dimissaria iteranda, verbi. Sequitur Iago, cum hac tamem limitatione, scilicet quando agitur de damnis tertii, in hoc enim eventu, ut in casibus restitutionis, at veram esse distinctionem portant: ubi de damnis tertii non agitur, dicunt utrumque confessarii debere opinio penitentis conformare.

30 At dicendum est, utrumque confessarii id posse. Quia

cum licit sit penitentie opinionem probabilem sequi, non caret eam sequens dispositio requisita, ut licet absolvit possit. Ergo utera, confessarius potest illum audire, & absolvere. Et ita sustinet Vitoria, Summa, ubi de confess. n. 117. Soro 4. disp. 18. 9. 2. ar. 5. ad 5. Navar. Sum. ca. 26. n. 4. C. 2. quis autem, n. 77. postea, disp. 7. Ledein. 2. p. 4. 9. 8. art. 4. dub. 6. Et alii, quae referuntur & sequuntur Enriques 1. 6. & puni. 1. 6. 16. nu. 5. in common. lit. Z. Azor. 10. 1. lib. 2. infit. moral. 1. 17. q. 9. 10. Suarez 4. 10. in 3. part. disp. 32. rot. sectione 5. Valquez 1. 2. 9. 19. ar. 6. disp. 62. c. 7. nu. 39. C. 40. Polancus in de rector, confessio, ca. 1. 6. de prudencia confessoris. Manuel 1. tom. Summa in 2. editione, c. 62. n. 11. Salas 2. 2. 9. 72. art. 2. controversia 4. paulo ante solutionem ad argumenta. Et multi alii Salas 1. 2. quist. 21. traç. 8. disp. unica, sectione 9. n. 82. Valencia 2. 2. disp. 5. 1. quist. 21. fine. Sayr. in clavis regia, lib. 1. c. 9. num. 13. (Ut num. sequens explicabimus.) Hanc tentantiam late, & optimo defendit Valquez 1. 2. quist. 19. articulo 6. disput. 63. rot. capit. 2. & 3. Salas 2. 2. quist. 63. articulo 4. controvers. 2. ad 3. Sayr. in clavis regia, lib. 1. c. 7. nu. 4. & ait esse valde probabile Salas 1. 2. quist. 21. traç. 8. disp. unica, sectione 10. num. 69. Et aliqui Doctores Neotorici. Et ratio est, quia cum hanc duplice limitatione non potest alia culpa ratio reperiendi sequendo opinionem probabilem, nisi aut ratione irreverentie Sacramenti, aut ratione periculi irritationis. At neutra ratio culpam inducit. Non prior, quia nulla est irritatio reverentie Sacramenti, illud ministrare cum periculo, ut sit irritum, sequendo opinionem probabilem. Quia quandiu potest illum convenientem ministrandi modum, & nulli le contrarie res ipsa sequens opinionem probabilem. Atque ita docent Vitoria, Soro, Ledein, Enriques, Azor, Sayr. num. ultimo, Salas num. 3. Salas 1. 2. num. presentis allegatus. Addunt tamen Valquez, & Salas Sacerdotem non proprium non teneri tunc obliuio obligatione adeo gravi, ut aliquo mortaliter peccet: & sapere cum exculari, quod id bona sit, & zelus sua opinionis faciat. At cateri Doctores non explicitant quanta sit haec obligatio. Salas filius dixit esse gravem obligationem, non tamen semper sub mortali. Et ita credo est. Quia ratio propria ita fuerit, ac graviter conqueri jure optimo penitentis potest, quod sibi bene disponit, auditq. eius confessio, absolucionem denegetur. Ne levis videtur culpa, institutioni Sacramenti, ac confessoris muneri contraria. At credorem ratione parvitas materiae hanc culpam esse veniale. Ut si confessio effeta ita brevis, aut de his veniales facta, quam cogere penitentem ut cum alio confessore repeat, non effet grave onus, nec gravis injurya. Quod videtur ibi docere Suarez, dicit enim non teneri esse mortale, præfert si illum intercedat scandalum, & penitentis facile possit incommunicum illud refarcire. Excusat etiam sapere confessio hinc ob non fidem, Ut bene tradunt Salas, & Sayr. ibidem.

31 Imo id dicendum est contra Manuela num. 28. allegatus, quamvis confessarius falso esse opinionem penitentis eximatur, si probabilitate reputetur inter Doctores probata autoritatis. Quod bene docent Soro num. 28. allegatus, & Valencia 2. 2. disp. 5. quist. 7. punto ultimo, in fine. Quia cum non tenetur penitentis confilio confessoris potius, quam aliorum acquiescere, adhuc non deficit debita dispositione ei, ut ab olitorum. Item, quia tunc estenatur dicitor confessarius se conformare opinioni penitentis, quatenus illam permitte, non autem quae sequatur illam.

32 Tandem hucusdida locum habent, quando penitentis est doctus, vel ab aliis instrutus de probabilitate opinionis, quam amplius. Atque ita sustinet Salas num. 28. allegatus, dicitque penitentem indolum, nec sic intercessio penitentis valoris Sacramenti, id non curabit. Quare negare non potest contra charitatem else ei periculo proximum obficere, negato ibi facilis remedio. Dixi autem ex parte corum, que ex se exhibenda sunt a ministro. Nam nullatenus in charitatem ager, nec peccabit, si penitentem, cum sola attritione, per ipsummet cognita abolvat, sequendo opinionem probabilem sustinente eam sufficiere ad Sacramentum penitentis valorum, & iuxtam gratiam conferat. Quia dolor est requisitus non ita parte ministri, sed ex parte ipsius penitentis: quare si ipse vult accedere cum sola attritione cognita, cum contritus accedere voleat, non fit contra charitatem ei debitan, si hoc patto disponito conferatur absolutio. Hæc omnia latius tradit Valquez en disp. 63. c. 3. num. 10. & triplex sequens. Et ipsum sequuntur Salas en seq. 10. nu. 93. Sayr. codem c. 7. nu. 6. & 7. Hoc tamen intelligerem, nisi penitentis in mortis articulo est: atque habere posset contritionem. Tunc enim est mortale, & recipere, & ei Sacramentum penitentiae cum sola attritione cognita ministrare, pro-

propter grave damnationis aternae periculum, cui ille exponereatur, si forte haec sententia non esset vera. Cum tamen gratia Dei adiutor posse fecurum contritionis remedium esse. Nec placet distinctio quedam, quam in hoc capitulo adhibet Salas *eadem scilicet*, 10. *num. 93.*

35 Excipitur tamen ab ha regula, quando opiniones circa juridictionem sacerdotis ad audiendas confessiones versatur, atque opinio probabilis docet illam habere; probabilior autem negat. Tali enim sacerdotis modo peccabit audiens confessiones. Ut optimè ait Suarez *re. in 3. f. disp. 26. sectione. 6. lib. 7. 8. & 9.* Quod nullum, ut modicum sit irritans, aut effectus gratiae frustratae confessionis periculum. Tunc, quia communis error ex ea probabili opinione ortus, talis est ad getfum per eum sacerdotem certum. (Ut probavit lib. 3. de matrimonio, disp. 22. in fine.) Et dicit Suarez *ex num. 8.* esse probabile. Et tenet etiam Leonardi *lib. 2. de iust. c. 29. dub. 8. num. 68.* Tum etiam quoniam in confessionibus semper quicquid fieri aliquia venia cum mortalibus; at quilibet factus certum in venialia jurisdictione habet, & ideo cum ponitis non ponat obtemperare, & sit certa jurisdictione in aliquam materiam partem, erit certus confessionis valor. Et quamvis carcat ille jurisdictione in mortalitate ea indirecere, & per accidens virtute illius abolutionis remittuntur. Atque excusabilitate ponentis ab ea item confitentis, ratione justa ignorante: eo quod iuxta probabilem opinionem credatur illius sacerdotis jurisdictione. Quamvis haec exceptio displaceat Salas *dub. unica. sectione 10. num. 101. & sectione 27. in. 286. & 287.* Quia ulti- que excusandi modus est dubius. Sed retinenda est exceptio.

36 Non deducitur, quid de rege in bello gerendo dicendum sit, ac si ceteris, sed gerere possit legendis minus probabilem opinionem, & qualiter in dubio se haberet debet? De qua re inter alias confundantur Valquez *1. 2. 9. 19. ar. 6. disp. 64. teto c. 3. Mober ro. 1. de iustit. disp. 103. Salas 1. 2. 9. 21. trax. 8. disp. in. scilicet 15. à num. 121.*

37 Decimus deducitur: quid de medico in curiobus adhibendis sentiendum sit? Et quidem non disputamus, quando opinionem varietas in eo constituit, an licet medicina hoc; vel illud in curiobus agere: tunc enim dicendum est licere ipsi amplecti utramvis opinionem probabilem, et alia minus probabilem sit. Id enim generaliter est licitum diximus, nam, 14. Sed difficultas est, quando circa ipsa medicamenta, et salutifera sunt, an potius nosxia, diversa opinions extant.

38 Constat haec in re, quando est medicamentum certum, netas esse eo pollosto opinionibus uti. Quia cum sequendo quamvis opinionem, adhuc maneat periculum in medicamento, non fideliter nomen suum medicus obit, electio eo periculo medicamentum certum omittens, & ideo imprudenter agit, & subinde mortaliter peccat in re gravi. Et ita sufficiunt Azor, *tomo. 1. liber. 2. infiltration. moral. c. 17. 2. 11. Valquez. 1. 2. 9. 19. art. 6. disp. 64. c. 4. art. 4. & omnes.* Infiper constat iniquum esse probare agere medicamentum dubium, an salutiferum, an potius nostrum futurum sit. Sicut enim, quamvis dubiam, efficiens peccat. Et ita fatetur omnes allegandi, & Navar. *Stemm. c. 25. num. 61.* & idem peccant medici gratia experiendi tribuentes id medicamentum dubium. Ut ber. 8. Val. in clavis reg. lib. 1. cap. 10. *num. 6. Azor. ex 9. 11. Salas 1. 2. 9. 21. trax. 8. disp. unica. scilicet 15. à num. 136.*

39 Duplex autem est circa medicum difficultas. Prior est,

quando de remedio dubitatur, an salutare, an nostrum futurum sit, nec remedium adest certius, & aliunde est mors agri certa, ac de ipsius salute desperatur, an licet id remedium dubium adhibere? Id negant Azor, *eo. lib. 2. infit. moral. c. 17. 9. 11. Salas ex sectione 14. num. 135.* Quod credo, quando non adest probabilitas aliquia sit, & idem.

40 Undecimus deducitur, quid de judice in sententiis rendit dicendum sit? Et sicut diximus *num. 37.* de medico, & dicemus *num. 49.* de advocate; non agimus quando est controverbia, an licet judicis hoc, vel illud agere, ut interrogare in tali causa reum, aut testes, &c. tunc enim iam *num. 41.* utrumque latenter tradidimus licere opinionem minus probabilem sequi. Et in judice bene notat Valquez *1. 2. 9. 19. ar. 6. disp. 64. c. 2. in init.* Sed difficultas est, quando opinio veritatis circa ius partum, inter quas lis agitur.

41 Infiper probabilitas major, aut aquilis potest accidere, aut ex parte facti, quia utraque pars testimonialis, aut instrumentis aequis, aut minus probabilibus intentum suum probat. Et de hac probabilitate, quae non est opinionem, sed facti, non est instituti nostri agere. Sed confundatur Salas, *Sayr. Petrus de Ledesma, & Salas, num. 40. sequentiis allegandi.* Aut potest accidere ex parte juris, nimirum, quia lex, justa quam ea lis decidenda est, aliter ab aliquo Doctoribus, & alter ab aliis intelligitur, & utramque opinionem sequitur probabilem, ut alteram probabilitatem repertus judecatur.

42 Et quando utraque opinio est aquilis probabilis, quamvis *Bannes* non sine optimo fundamento *2. 2. 9. 63. art. 4. dubio 1. circa solitoniam ad 2. censet non dari iudici electionem, sed teneri, vel litigantes compонere, vel dividere rem inter ipsos, vel si fuerit individuus, ut primogenium, divide parte fructuum. Aut verius est integrum esse iudicis, quam maluerit opinionem eligere, & secundum eam iudicare: immo celsante (scandalio), nunc secundum unam, nunc secundum aliam, Quia ex vi officii sui, & iustitia distributiva non magis uni, quam alteri id iudicis favorabilis bonum debet, sed utraque iudicio illo dignus est. Sicut ergo inter duos aquilis beneficio datur optio: ita ius sententiis ferendis.*

decimo tertio, numero 24. Et dicit esse probable *Valencia numero precedenti allegatus.* Et respondet ad regulam *Cum fin vel eam loqui in iudice, vel coniunctitudine abrogat esse opinio in am diversitas se ex parte judicis tenet, qui communis bono propice, & eligere opinionem, secundum quam intendit, debet.* Et ita iudicet *Sotus*, licet non ita clare, *1. 3. 4. 6. f. 309. concil. 2. Salas 2. 2. 9. 63. ar. 4. conviv. 2. concil. 1. Valencia 2. 2. disp. 5. 9. 7. pinc. 4. dub. 3. Manuel ro. 1. Sum. in 2. edic. c. 6. n. 1. const. 1. Sayr. in clavis reg. 1. 2. 9. 11. Salas 1. 2. 9. 21. trax. 8. disp. unica. scilicet 12. n. 115. Petrus de Ledesma 2. 10. Sam. trax. 8. c. 22. pos. 11. conc. disp. 1. f. 745.* Quantu autem cum scandalo nunc iuxta unam opinionem, nunc iuxta alteram iudicaret, peccaret utique, ut refutare non teneretur. Quia nil contra ius partum agit.

43 At major difficultas est, quando alteram opinionem probabilem iudicat. Quidam ceutis pollosto iudicentur ferre iuxta opinionem, quam minus probabilem putat. Quia nec temeriter, nec imprudenter agit, ut potest quae probabile ducitur. Sic tenet *Melina 1. 2. quies. 19. art. 6. disp. 11. populi. ad ultimum. Aragon. 2. 2. 9. 63. ar. 4. dub. & ibi Salas, controversial. 2. constul. 4. Pet. de Ledesma* dicens sententiam multorum nostrorum scitis, *d. c. 22. pos. 11. concil. 2. f. 746. Sayr. co. c. 11. nu. 8. Salas ex scilicet 12. num. 118.*

44 At major difficultas est, quando alteram opinionem probabilem iudicat. Quidam ceutis pollosto iudicentur ferre iuxta opinionem, quam minus probabilem putat. Quia nec temeriter, nec imprudenter agit, ut potest quae probabile ducitur. Sic tenet *Melina 1. 2. quies. 19. art. 6. disp. 11. populi. ad ultimum. Aragon. 2. 2. 9. 63. ar. 4. dub. & ibi Salas, controversial. 2. constul. 4. Pet. de Ledesma* hoc advocati peccatum fore contra charitatem solam, & hoc tantum, quando reus in ea liceat cumbens, deventurus est, in gravem necessitatem. Aut agitur de causis civilibus minoris momenti, & tunc non est damminus caudicis cauam minus probabilem tuens, dummodo clientem de ea minori probabilitate cauam admoneat, nec falsa leges alleget, aut interpretetur. At ei integrum est argumentum partis adversa subiecture.

45 At merito hanc distinctionem impugnat Valquez, *Salas n. 103. & 104. Sayr. n. ultimo. Azor. ubi eos n. quinqagesimo primo allegavit, dicuntque liberum esse advocationem in omnibus causis, pro utrilibet parte patrocinari. Quod etiam dicit est probabile conseruare beneficium minus digne. Et ita hanc sententiam *Sotus*, *Fal. Bannes. Man. nu. 45. allegavit. Ledesma 2. 7. 4. 9. 54. 4. 6. f. 472. in fin. Valquez. n. 50. relatus.* Quippe si ratio contraria innitens ei principio, melior est in dubio conditio pessima, probaret intentum, concluderetur utique idem in causis minoris momenti, quod est contra Doctoris illius sententie. Nam in his queque causa res pollet. Secundo, quia advocatus minus non est rem definire, reddendo uni quod petit, & asperendo alteri; id enim iudicis est: sed illius tantum est fundamentum, & facti, suo clienti faventia, proponere iudicis, ut ille his perspicere decernat, pro quo sententia ferenda sit. Tandem, quia cum clienti in hoc causa iuste litigare possit, nec imprudenter agat, ut potest quae probabile ducitur: integrum quoque erit advocato, in ea causa minus probabile patrocinari. Nec oblati potiori est pessima conditionem, ac tubidine cauam. Quod vel id ad iudicem spectet. Ut ait *Azor. iudicem. Vel ut dicit Valquez. edem articulo sexto dispensatio 63. in fin. intelligitur, quando res verum dubia est, ita ut neutraria pars sit alienus: fecit quando est opinionem diversitatis. Nam illam charitatis obligationem a Doctoribus contraria assertant video. Quippe dubius est litis eventus, & causa dubia potest: nec advocato is eventus futurus confidetur, aut aliqui pertinetis ad iudicem spectet. Ut ait *Azor. iudicem. Vel ut dicit Valquez. edem articulo sexto dispensatio 63. in fin. intelligitur, quando res verum dubia est, ita ut neutraria pars sit alienus: fecit quando est opinionem diversitatis. Nam illam charitatis obligationem a Doctoribus contraria assertant video. Quippe dubius est litis eventus, & causa dubia potest: nec advocato is eventus futurus confidetur, aut aliqui pertinetis ad iudicem spectet. Hoc enim advocatus minus est: iudicis autem tantum juxta allegata, & probata iudicare.***

46 Ultimum deducitur, quid dicendum sit de advocate? Et quidem sicut *num. 43.* de iudice diximus, & *num. 37.* de medico, si varietas opinionum in eo sit ita, an licet hoc, vel illud advocato agere, vel hanc, vel illam cauam tueri, integrum ei est, opinionem minus probabilem sequi. Ut bene notat Valquez *1. 2. 9. 19. ar. 6. disp. 64. c. 1. in init.*

47 Dificultas autem est, quando circa ius clienti usque*varietatis opinionem* est. *Valencia 2. 2. disp. 5. 9. 15. punto 4. 9. 1. ceat attento solo natura: iuste potest advocatecum, quando utraque pars sequitur probabilitatem, et integrum esse advocatecum subiectum. Quia utrumque sequitur equaliter est. Et ita docent *Dives Antonius 3. p. titulo sexto. c. secundo. 1. 4. Angelus. verbo Advocatus, n. 17. & ibi Valquez. quies. decima. Taberna numero decima tercio. Armilla numero vigesima. Sotus libro quinto de iust. 9. clavis reg. articulo tertio. Navar. Summa. capite 25. n. 28. Bannes 2. 2. 9. 63. ar. 4. dub. 2. colm. 1. 2. 9. 21. trax. 8. disp. unica. f. 745. unde cima. n. 101. Sayr. clavis regia. libro primo. capite undecima. numero 17. Toledo libro quinto Summa c. 60. n. secundo. Aragon. d. quies. 62. ar. tertio. col. antepenultima. Salas, edem ar. tertio. controversia secunda. Manuel primo tomo Summa. cap. 2. numero primo. Azor tomo primo. libro secundus iustitiae, moral. cap. 17. quies. ultima. Valquez 1. 2. quies. 19. ar. sexto. disp. 64. capite 1. numero tertio. Petrus de Ledesma 2. tomo Summa. cap. 8. cap. 26. pos. sextam conclusum, disp. 1. Leonidas in libro secundo de iustitia, cap. 31 dubio nono, numero 52. Burgos de raz in proposito legum Iauri, numero 409. & sequentibus. Gutierrez quies. canon. lib. 1. capite**

C A P U T X.

Qualiter exponat se huic peccandi periculo, ac peccet, qui cum conscientia dubia, aut scrupulosa operatur, & an in hoc dubio sit necessitate pars tutor eligenda, & quae dicatur pars tutor?

S U M M A R I U M.

Quot questiones disputanda sint? num. 1. Operari cum conscientia practice dubia, quale peccatum sit? num. 2. Quodupliciter sit intellectus practice dubius, & an ad id exigatur in suum actum reflexio, quis iudicet rem esse dubiam? num. 3. Quid si tenui conscientia rem esse licitam credat? num. 4. Quid faciendum urgenti causa ad determinandum, quando res est dubia? num. 5. Operari cum conscientia dubia, pertinet ad eandem peccati species, ac sunt facienda circumstantiae, num. 6. An licet operari cum dubio speculatorius, aut contra opinionem, ac scientiam speculatoriam, deponere practice? num. 7. Quod diligenter ad ea deponenda opus sit? num. 8. An peccet in materia iustitiae tributus ius retinenda rei, de qua dubitatur, an sit aliena, & si dubitans inclinet magis in eam partem, ut sit aliena, aut tam opinetur? num. 9.